

نوید حاتمی^۱، نجمه حاتمی^۲

۱- کارشناسی ارشد فقه و حقوق ودیور آموزش و پرورش جیرفت

۲- کارشناسی ارشد کشاورزی (گیاهان دارویی) و دیور آموزش و پرورش عنبرآباد

خلاصه

نویسنده در این مقاله به دنبال آن است که راهکارهای جذب نوجوانان به نماز را توسط والدین تبیین نماید و چگونگی روش کار را در این زمینه تشریح کند

گفتنی است که روش موجود آموزش دینی و اقامه ی نماز در بسیاری از مؤسسه ها نه تنها افراد را متدین و نمازگزار بار نمی آورد، بلکه به علت خشکی و خشونت، گاهی موجب وازدگی از نماز، مسخره کردن آن، ادا در آوردن در حال نماز و سرانجام بی رغبتی به دین خواهد شد. در مدرسه نیز باید شرایط را برای نماز خواندن مساعد کرد. در این راه والدین، معلمان، مدیران و دیگر مسئولان باید به صورت هماهنگ عمل کنند. روش تحقیق در این زمینه توصیفی تحلیلی است و نویسنده قصد دارد تا نتیجه تحقیق در پایان به روش مطلوب نگاشته شود.

کلمات کلیدی: صلاه، مسجد، جماعت، والدین

مقدمه

سالها پیش استکبار جهانی به خیال براندازی انقلاب اسلامی و به زیر سلطه در آوردن ایران عزیز «جنگ سرد» را به راه انداخت، که خوشبختانه به اهداف خود نرسید.

اکنون استکبار جهانی با به راه انداختن «جنگ نرم» و اشاعه ی فساد و فحشا، سعی و تلاش برای تخریب اندیشه ی لائیک «بی دینی» در مردم به ویژه نسل جوان دارد. لذا باید، همه نهاد های تربیتی (حوزه ی علمیه، وزارت ارشاد اسلامی، سازمان تبلیغات اسلامی، آموزش و پرورش، خانواده و ...) در جهت رشد، توسعه و حاکمیت فرهنگ دینی بکوشند و انسانها را به خدا پیوند دهند. یاد خدا از طریق عبادات، اذکار، حضور در مساجد و اماکن مذهبی، حضور در مجالس دعا و ... در دل زنده می ماند و به پایداری می رسد. همین هاست که انسانها را از غوطه ور شدن در فساد و فحشا و بی عدالتی حفظ می کند.

در این میان نقش فوق العاده خانواده به عنوان اولین و مهمترین پایگاه یادگیری و تکوین شخصیت انسان نباید فراموش شود. زیرا، فقط خانواده ی آشنا به دین و مذهب و نمازخوان، می تواند فرزندان نمازخوان و مسجدی تحویل جامعه دهد و باعث تقویت حکومت اسلامی در مقابل استکبار جهانی شود. امیدواریم خداوند منان به همگان توفیق دهد تا بتوانند جوانان و فرزندان خویش را به طرف مساجد و نمازهای جماعت هدایت نمایند. تا سعادت دنیا و آخرت نصیبشان شود.

بیان موضوع

موضوعی که در این نوشتار به آن پرداخته می شود و قصد تبیین آن را دارم، این است که، چگونه می توان دانش آموزان را به نماز و نماز جماعت ترغیب کرد؟ چه روشهایی را باید به کار گرفت تا فرهنگ نماز در بین دانش آموزان نهادینه شود؟

گفتنی است که روش موجود آموزش دینی و اقامه ی نماز در بسیاری از مؤسسه ها نه تنها افراد را متدین و نمازگزار بار نمی آورد، بلکه به علت خشکی و خشونت، گاهی موجب ازدگی از نماز، مسخره کردن آن، ادا در آوردن در حال نماز و سرانجام بی رغبتی به دین خواهد شد. در مدرسه نیز باید شرایط را برای نماز خواندن مساعد کرد. در این راه والدین، معلمان، مدیران و دیگر مسئولان باید به صورت هماهنگ عمل کنند.

پیشینه موضوع

عبادت، هدف آفرینش ماست. قرآن می فرماید: «وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنْسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ» (زاریات/۵۶) بعضی از کارهای ما براساس عادت است و بعضی دیگر براساس فطرت. آنچه عادت است هم می تواند با ارزش باشد (عادت به ورزش) و هم می تواند بی ارزش باشد (عادت به سیگار).
اما آنچه براساس فطرت است، همواره با ارزش است. عبادت و پرستش نیز یکی از امور فطری است. لذا قدیمی ترین، زیباترین و محکم ترین آثار ساختمانی بشر، مربوط به معبدها، مسجدها، تپکده ها و آتشکده هاست.
البته شکل و نوع پرستش تفاوت های زیادی دارد به طوریکه هدف انبیاء نیز ایجاد روح پرستش در انسان نبوده، بلکه اصلاح پرستش در مورد شخص معبود و شکل عبادت بوده است.^۱
پیرامون نماز کتاب ها و جزوات مفید و ارزشمندی در طول تاریخ نشر یافته است. به خصوص در سالهای اخیر ستاد اقامه ی نماز با برگزاری اجلاس های سراسری نماز، سعی نموده تا فرهنگ نماز را جا بیندازد و برای مردم روشن سازد.^۲
که امیدوارم این مجموعه نیز قدم مفیدی باشد در جهت نهادینه کردن فرهنگ نماز برای عموم به خصوص دانش آموزان.

ضرورت و اهمیت تحقیق

مسأله نماز، جزء مسائل بسیار مهم و اساسی است. اگر بخواهیم در یک جامعه آمار عصیان را پایین بیاوریم، لازم است که افراد آن جامعه را نمازخوان کنیم. در واقع، برای سالم سازی اجتماع، و برای اینکه آن اجتماع دچار انحراف نشود باید مسأله نماز بین افراد آن جامعه رواج پیدا کند، زیرا یک فرد نماز خوان اگر چه ممکن است دچار معصیت شود، اما بالاخره این نمازش روزی او را از کارهای زشت باز می دارد. لذا ضروری است پیرامون روش های ترغیب فرزندان و دانش آموزانمان به نماز به خصوص نماز جماعت بحث کنیم و از خداوند بخواهیم توفیق تأثیر سخن و نوشته را، به همه ی ما و همه ی کسانی که در این راه گام بر می دارند، عنایت فرماید.

ریشه ی واژه های نماز و صلاة

صلوة «نماز» از ریشه «صله» به معنای پیوند و ارتباط است^۳ و واژه فارسی نماز از واژه پهلوی «نماک» گرفته شده است و آن هم به نوبه خود از ریشه باستانی «نم» به معنای خم شدن و کرنش است که اندک اندک بر مفهوم صلات یا عبادت ویژه مسلمانان منطبق شده است.^۴

معنای لغوی نماز

در معنای لغوی صلاة به کلمات و عبارات زیر می توان اشاره نمود:

۱. پیوستن و اتصال
۲. زیادت^۵
۳. رحمت

^۱ تلفظ زوئیس، ح ظی ق ز ط ی، ص 11 ~ 11.
^۲ ریشه ی ص ی ح ت «ف» گویس، ط ز ر حوب ی، ص 13.
^۳ شریح الاسلامی، ح ظ ی وئیس و ق ز ی، ص 1
^۴ لروئیس گش ی تب اضیب وئیس 1)، ح ظ ی محدی، ص 23
^۵ دلک و ی تب وئیس، ح ی س ا ج ا د؛ اطز ار لصله؛ ص 171

tmh2015.ir

همایش ملی هزاره سوم و علوم انسانی

مرکز توسعه آموزشهای قرآنی ایران

شیراز خردادماه ۱۳۹۴

۴. مدح و سلام و درود
۵. خدمت، بندگی
۶. اطاعت و فرمانبرداری

جایگاه نماز در متون دینی (قرآن و حدیث)

نماز، از مهمترین سفارش های انبیا بوده و از بارزترین مصادیق عبادت است. حضرت لقمان به فرزندش می گوید: پسرکم! نماز را بر پای دار: «يُنَبِّئُ أَقِمِ الصَّلَاةَ»^۷

نماز، داروی نسیان و وسیله ی ذکر خداوند است: «أَقِمِ الصَّلَاةَ لِذِكْرِي»^۸

نماز، پیمان خداوند است. رسول خدا (ص) فرمود: «الصَّلَاةُ عَهْدُ اللَّهِ»^۹

نماز، نور چشم پیامبر عزیز است که فرمود: «قُرَّةَ عَيْنِي فِي الصَّلَاةِ»^{۱۰}

نماز، اهرم استعانت در غمها و مشکلات است. خداوند می فرماید: از صبر و نماز در مشکلات کمک بگیرد و بر آنها پیروز شوید: «وَأَسْتَعِينُوا بِالصَّبْرِ وَالصَّلَاةِ»^{۱۱}

نماز، داروی تکبر است. علی (ع) می فرماید: خداوند نماز را واجب کرد تا انسان را از کبر، دور کند: «الصَّلَاةُ تَنْزِيهًا عَنِ الْكِبَرِ»^{۱۲}

نماز، وسیله تشکر از خداوند بر نعمت های اوست: «فَصَلِّ لِرَبِّكَ وَانْحَرْ»^{۱۳}

نماز، سیمای مکتب است: «الصَّلَاةُ وَجْهٌ دِينِكُمْ»^{۱۴}

نماز، به منزله ی پرچم و آرم و نشانه ی مکتب اسلام است: پیامبر فرمود: «عَلَّمَ الْإِسْلَامَ الصَّلَاةَ»^{۱۵}

نماز، پایه و ستون دین است: «وَهِيَ عَمُودُ دِينِكُمْ»^{۱۶}

نماز، به منزله ی سر نسبت به تن می باشد. پیامبر اسلام فرمود: «مَوْضِعُ الصَّلَاةِ مِنَ الدِّينِ كَمَوْضِعِ الرَّأْسِ مِنَ الْجَسَدِ»^{۱۷}

نماز، وسیله ی سنجش مردم است: «الصَّلَاةُ مِيزَانٌ»^{۱۸}

نماز، اساس دین است: «بُنِيَ الْإِسْلَامَ عَلَى ... الصَّلَاةِ»

نماز، گناهان را از بین می برد. در حدیث، نماز به نهی تشبیه شده که انسان روزی پنج بار در آن شستشو می کند و دیگر چرکی باقی نمی ماند.^{۱۹}

نماز، رابطه ی مخلوق با خالق است، انسان مادی را معنوی می کند و انسان را علاوه بر آشنا کردن با خدا با طبیعت نیز آشنا می سازد، با آب، خاک، قبله، طلوع، غروب و وقت و ...

۶. دُخَا، عَلِيٌّ كَبِيرٌ، ج ۱۴، ص ۷۷۲

۷. لُقْمَانِي، آي ۱۷.

۸. ط، آي ۱۱.

۹. كَشَّالِ الْعَيْلِ، ج ۷، ص ۲۷۹.

۱۰. لِحَبْرَالِ أُر، ج ۷۷، ص ۷۷.

۱۱. الْبِقَزِ، آي ۱۱.

۱۲. جَالِبِ الْبَلَاغَةِ، كِتَابُ بَيْتِ الْمَقْدِسِ، ص ۲۱۲.

۱۳. كَثْرَتِ، آي ۲.

۱۴. فِ كِتَابِ الْغَيْبِ، ج ۱، ص ۲۷۰.

۱۵. كَشَّالِ الْعَيْلِ، ج ۷، ص ۲۷۹.

۱۶. بَيْتِ الْمَقْدِسِ، ج ۱، ص ۱۷۲.

۱۷. جَالِبِ الْبَلَاغَةِ، ج ۱، ص ۳۰۷۱.

۱۸. فِ كِتَابِ الْغَيْبِ، ج ۱، ص ۲۴۷.

۱۹. طَبَقَاتِ الْأَنْبِيَاءِ، ج ۳، ص ۷.

نماز، تنها عبادتی است که حتی در حال غرق شدن و جنگ هم ساقط نمی شود و برترین فریاد آزادی انسان از سلطه ی قدرتمندان و اعلام بندگی در آستان خداوند است.

نماز، زنده نگهداشتن سنت ابراهیم و محمد و حسین و مهدی(ع) است.

نماز، وسیله نزدیک شدن انسان به خداست: «الصَّلَاةُ قُرْبَانٌ كُلُّ تَقَى»^{۲۰}

نماز، آخرین سفارش انبیاء «و هی آخرُ وصایا الانبیاء» و آخرین سفارش امام صادق(ع) پیش از وفات است که همه ی خویشاندان و فرزندان را دور خود جمع کرد و توصیه نمود که هر که نماز را سبک شمارد، مشمول شفاعت ما در قیامت نخواهد شد.^{۲۱}

نماز، برای اولیاء خدا شیرین و برای منافقان دشوار و بار سنگین است:

«وَ إِنهَا لَكَبِيرَةٌ إِلَّا عَلَى الْخَاشِعِينَ»^{۲۲}

نماز، گناهان را مثل برگ درختان می ریزد و انسان را از ریسمان گناه آزاد می کند.^{۲۳} علی(ع)

مقامات نماز^{۲۴}

۱- مقام احسان (سوره هود/ ۱۱۴) ۲- مقام اخباط (حج/ ۳۵) ۳- مقام اطمینان (رعد/ ۲۸) ۳- مقام اعتصام (حج/ ۷۸) ۴- مقام انابه (روم/ ۳۱) ۵- مقام اخلاص (بینه/ ۵) ۶- مقام توکل (انفال/ ۳) ۷- مقام تقوا (بقره/ ۳۴) ۸- مقام خشوع (مؤمنون/ ۲) ۹- مقام خشیت (فاطر/ ۱۸) (توبه/ ۱۸) ۱۰- مقام ذکر (طه/ ۱۴) ۱۱- مقام سکونت (توبه/ ۱۰۳) ۱۲- مقام صبر (بقره/ ۴۵) ۱۳- مقام صدق (آل عمران/ ۱۷) ۱۴- مقام طهارت (توبه/ ۱۰۸) (حج/ ۲۶) (بقره/ ۱۲۵) ۱۵- مقام عبودیت (طه/ ۱۴) ۱۶- مقام قنوت (آل عمران/ ۴۳) ۱۷- مقام ولایت (مائده/ ۵۵) ۱۸- مقام یقین (نمل/ ۳) (لقمان/ ۴) ۱۹- مقام یقظه، یا مقام محمود (اسرا/ ۷۹).

اهمیت نماز جماعت

از رسول خدا (ص) نقل شده که: «نماز کسی که صدای اذان را بشنود و بی دلیل، در نماز جماعت مسلمانان شرکت نکند ارزشی ندارد»^{۲۵}. شرکت در نماز جماعت، انسان را از منافق شدن بیمه می کند.^{۲۶} و برای هر گامی که به سوی نماز جماعت و مسجد برداشته می شود، ثواب و حسنه در نظر گرفته شده است.^{۲۷} در زمان پیامبر اعظم (ص) هرگاه افراد نماز جماعت کم می شدند، آن حضرت به جستجو و تفقه از افراد می پرداخت و می فرمود: شرکت در نماز صبح و عشاء بر منافقان از هر چیزی سنگین تر است.^{۲۸} تعداد حاضران به نماز جماعت، هر چه بیشتر باشد، پاداش آن بیشتر است. پیامبر اکرم (ص) می فرمایند یک نماز جماعت، بهتر از چهل سال نماز فردای در خانه است. اولین نماز جماعتی که بر پا شد، به امامت رسول خدا و شرکت حضرت علی(ع) و جعفر طیار (برادر حضرت علی(ع)) بود.

²⁰ ف کَیْفِی ، ج 1 ، ص 241.

²¹ ف کَیْفِی ، ج 1 ، ص 241.

²² بَقَرَةُ ، آی ی 11.

²³ رَجَالَهُلَاغَهُ ، خَطَبٌ 199

²⁴ قَبَهُبِت هَذِبِیْ وَبَسْ وَ قَزَیْ طَیْضُ بَشْوِی جَنْبَلِیْ.

²⁵ طَبَّیْ لَشِیْ ع ، ج 1 ، ص 371

²⁶ ظَنَّتْ ذَرَكُ الطَّیْلِ ، ج 1 ، ص 188.

²⁷ كَشَّالِیْجِل ، ج 8 ، حَفِثٌ 22811 بَلَّیْجِیْجِزْ كَزَم (ص).

²⁸ كَشَّالِیْجِل ، ج 8 ، ص 214.

آثار نماز در آیات الهی^{۲۹}

۱- یاد کردن بنده توسط خدا(بقره/۴۵) (طه/۱۴) (بقره/۱۵۵) ۲- نائل شدن به مقام شفاعت کبری(اسرا/۷۹) ۳- دریافت اجر الهی و رسیدن به آرامش کامل (بقره/۲۵۵)

آثار نماز در برزخ

۱- دفع وحشت های قبر(پیامبر اکرم (ص))^{۳۰} ۲- مونس انسان در قبر(پیامبر اکرم(ص))^{۳۱} ۳- دیدار انسان در قبر توسط ملائکه(پیامبر اکرم (ص))^{۳۲} ۴- نجات از وحشت قبر(امام باقر (ع))^{۳۳}

آثار نماز در قیامت^{۳۴}

۱- مقبولیت دیگر اعمال ۲- توشه آخرت ۳- عامل ورود به بهشت ۴- معاف از عذاب دوزخ ۵- زینت آخرت ۶- به سوی آتش رفتن نمازگزار ریاکار

آثار نماز جماعت

- ۱- آثار معنوی: همان گرفتن پاداش الهی است.
- ۲- آثار اجتماعی: مقدمه وحدت صفوف و نزدیکی دل ها و تقویت کننده ی روح اخوت است.
- ۳- آثار اخلاقی، تربیتی: وقتی افراد در یک صف قرار می گیرند امتیازات موهوم صنفی، نژادی، زبانی، مالی و ... کنار می رود و صفا و صمیمیت حاصل می گردد.
- ۴- آثار سیاسی: نشان دهنده ی قدرت مسلمین و الفت دلها و انسجام صفوف است.

چرا حضور افراد در نماز جماعت کم رنگ است؟

علت شرکت نکردن افراد در نمازهای جماعت، گوناگون است. بعضی افراد، از پاداش های نماز جماعت، غافلند. برخی از بد رفتاری نماز گزاران و بد اخلاقی امام جماعت، نسبت به مسجد و نماز جماعت بی رغبت اند. اختلاف دیدگاه های سیاسی، مشغولیت های اقتصادی، عیب های بستگان امام جماعت، تن پروری، تنبلی و غرور از جمله موانع شرکت در نماز جماعت و مسجد هستند.

احترام مسجد

مسجد، خانه خدا و جایگاه عبادت و برترین مکان زمین است. مسجد، دل را آباد می کند و جان را صفا می بخشد و مرکز تجلی انوار ربوبی بر قلب مرمان است. مسجد، خانه ی هدایت و تربیت و جایگاه اهل معرفت و محل سوز و گداز عاشقان الهی است. مسجد خانه ی قران است و مدرسه ی عشق و مکتب دانش و مرز بینش و جای فرود فیض ربانی از عالم ملکوت. کتاب خدا، مسجد را دارای فضیلتی بس بلند می شمارد که توجه به آن، انسان را به معنویت و روحانیت و ارزش مسجد آگاه می سازد.

²⁹ وَبِسَّجِّجِ الْبَلَاغَةِ، مَوْظَعًا مَرْشَىٰ بِرَّزْشَىٰ قَزَائِكُونِ َّجِجِ الْبَلَاغَتِظُونِ، ص 31

³⁰ تَجِجِ الْبَلَى الْبَخِيرِ، ج 1، ص 1

³¹ تَجِجِ الْبِرِّ الْارِّ، ج 79، ص 232

³² طَبَّيْ لِّلشَّيْخِ، ج 1، ص 372

³³ تَجِجِ الْبِرِّ الْارِّ، ج 4، ص 211

³⁴ وَبِسَّجِّجِ الْبَلَاغَةِ، مَوْظَعًا مَرْشَىٰ بِرَّزْشَىٰ قَزَائِكُونِ َّجِجِ الْبَلَاغَتِظُونِ، ص 37

آنان که با مسجد دشمنی ورزند و دست به خرابی ظاهری و باطنی اش بیالایند و در تعطیلی بنای مسجد یا مسائل معنوی اش بکوشند، از ستمکارترین مردم روی زمین اند.^{۳۵}

آری، آنان که در پایه گذاری و آبادانی مسجد و نظافت و پاکیزگی اش می کوشند، مقامی ارزشمند نزد خدای برترین دارند. در این جا به دو روایت دیگر می نگریم: روایت: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص): مَنْ بَنَى مَسْجِدًا وَ لَوْ مَفْخَصَ قَطَاةِ بَنِي اللَّهِ لَهُ نَيْتًا فِي الْجَنَّةِ.^{۳۶}

پیامبر(ص) فرمود: هر که مسجدی را بنا کند، هر چند به اندازه لانه ی کبوتری باشد، خدا در بهشت خانه ای برایش بنا نهد.

روایت: قال رسول اله(ص): مَنْ طَهَّرَ مَسْجِدًا فَكَفَسَهُ، طَهَّرَهُ اللَّهُ مِنْ ذُنُوبِهِ.

پیامبر(ص) فرمود: هر که مسجدی را پاکیزه کند و جارویش زند، خدای برترین از گناهانش پیراسته گرداند.

مسجد مکانی است که روح خودخواهی و غرور و انزوا طلبی و خود محوری را در انسان محو می کند. مسجد کانون حرکت های انقلابی و آشنایی با معارف الهی و اتحاد و یگانگی و هماهنگی مسلمانان، و نماز زیباترین مظهر وحدت مسلمانان است.

در یک جامعه اسلامی، می بایست کودکان و نوجوانان از نگرشی مثبت و خوشایند نسبت به اماکن مقدس، همچون مساجد و نمازخانه ها برخوردار باشند. «مسجد» و نمازخانه باید احساسات و خاطره های زیبا و به یاد ماندنی را برای کودکان و نوجوانان تداعی کند. و سرانجام والدین باید تدابیری اتخاذ نمایند که کودکان «مسجد» را محلی آرامش بخش، زیبا و دوست داشتنی بدانند.

مسجد پیامبر

ساختن مسجد اول قدمی بود که پیغمبر برداشت و عجیب این است که این مساجد در حالی که عبادتگاه مسلمانان بود مرکز آموزش هم بود. قدرت مالی پیامبر اکرم(ص) و مسلمانان به گونه ای نبود که مانند یهودان مدینه باشند. آنها معبدی داشتند و دارالتعلیمی که تورات را در آنجا می آموختند. اما مسجد پیغمبر اکرم(ص) هم عبادتگاه و هم آموزشگاه بود. نه تنها این دو مسأله، بلکه تصمیمهای سیاسی هم در مسجد پیغمبر اکرم(ص) گرفته می شد. خطبه های سیاسی هم در مسجد پیغمبر اکرم(ص) ایراد می شد و همه ی کارها در مسجد متمرکز بود. مسجدی که این چنین فعال باشد، نمازگزار پرورش می دهد.

روش های صحیح ترویج فرهنگ نماز در جامعه از دیدگاه مقام معظم رهبری^{۳۷}

۱- آشنایان با معارف اسلامی، شأن نماز، و روح و محتوای آن و گستره ی تأثیر آن در جان فرد و مجتمع را با شیوه های رسا تبیین کنند، و بویژه هنرمندان برای این مقصود از ابزار کارآمد هنر بهره گیرند.

۲- پدر و مادرها کودکان و نوجوانان را با صورت و معنای این فریضه آشنا سازند، و اگر باید از دیگران کمک گرفت، کتاب های شیرین و آسان فهم را برای کودکان خود بخوانند.

۳- معلمان مدارس در هنگام نماز، نوجوانان پسر و دختر را به حضور در نمازخانه های مدارس تشویق کنند. و خود پیش از همه به نماز بشتابند.

۴- مسئولان پرورشی مدارس، نماز را در رأس برنامه های پرورشی به شمار آورند.

۵- مسئولان ورزشی کشور، محیط ورزش را با یادآوری و اقامه ی نماز، روح بخشند و در تعیین وقت مسابقات ورزشی، ساعت نماز را فارغ و آنان را آماده برگزاری نماز کنند.

۶- برنامه ریزان حرکت رسانه های سفری مانند قطار، هواپیما و غیر آن، حفظ وقت و امکان نماز مسافران را در برنامه ریزی ها در نظر بگیرند.

³⁵ . طریق بقر : 111-111.

³⁶ بحیرال ۳، ج 1/81.

³⁷ . رساله جو ی اطلاعیه، د ر خ 4/04/10 ص ف ح 1 پی ب م ر ب ن م ع ظ ن ق ا ل ه ب ف ت ه و ی اج ل اس س ز اط ز ی و ی س .

۷- ائمه محترم جماعات مساجد را بیشتر از همیشه فعال تر کنند و آموزش ترجمه، مفهوم و روح نماز را به شکل نوین و جذاب، در برنامه های خود بگنجانند.

۸- نویسندگان کتب معارف دبیرستان ها و دانشگاه ها نماز را از موضوعات مورد بحث آن کتاب ها قرار بدهند، و در آن بحث های عالمانه و عمیق را در این باره مطرح سازند.

۹- همگان، نماز را که داروی شفا بخش روح و مایه صفا و آرامش و نورانیت است بر همه کارهای دیگر مقدم دارند و در هیچ شرایطی خود را از آن محروم نسازند، و هرگز به بهانه مشغله و گرفتاری، این حضور رهایی بخش در محضر آفریدگار رحیم و کریم را از دست ندهند.

۱۰- همه آحاد نماز گزار باید سعی کنند که نماز را با توجه به معانی کلمات بخوانند، یعنی در نماز با خدای عزیز و رحیم سخن بگویند.

۱۱- فصل تازه ای از اقامه نماز که به حمدالله در سطح شهر های کشور تا حدود گسترده ای صورت گرفته باید در سطح روستاهای کشور آغاز شود.

زمینه سازی

تربیت کردن ابتدا و انتهای ندارد. والدین پیش از تولد فرزندان و یا پیش از انعقاد نطفه و یا حتی خیلی پیش تر از تصمیم به ازدواج باید خود را برای پذیرفتن، پرورش دادن و تربیت کردن فرزند آماده کنند. همین که بچه ای را به دنیا آورند و غذایش بدهند و تر و خشکش کنند کافی نیست، همانطور که برای مهیا کردن رفاه مادی او تلاش می کنند باید خانواده و اهل خود را از آتش دوزخ نیز نجات بدهند.

«يا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا أَوْلِيَّكُمْ نَارًا وَقُودُهَا النَّاسُ وَالْحِجَارَةُ»

پیامبر اکرم می فرماید: اینکار میسر نمی شود مگر با «اعملوا الخیر» «عمل به همه خوبیها» که در رأس همه ی خوبیها به اجتماع کشاندن فرزند نمازخوانمان می باشد.

اولین قدم جهت آموزش دین به فرزندان در اولین ساعات زندگی دنیوی، گفتن اذان و اقامه در گوش نوزاد است که والدین با اینکار او را به صلاه و فلاح و خیرالعمل دعوت می کنند. اطلبوا العلم من المهد الى اللحد (پیامبر اکرم ص).

کم کم که بزرگتر می شوند شناخت بیشتری نسبت به پدر و مادرشان پیدا می کنند و از پدر و مادر محبت می بینند، در مورد رفتارهای آنها کنجکاو می شوند و هر چقدر بیشتر کنجکاو شوند، بیشتر می آموزند، لذا والدین باید با محبت کردن، توجه فرزندان را به خود جلب کنند، تا فرزندشان از او تقلید و همانند سازی نماید، و والدین بتوانند از خانه راهی به سوی مسجد باز نمایند. و برای اینکار باید:

راهکارهای پیشنهادی جهت ترغیب دانش آموزان به نماز جماعت

۱- والدین و معلمان برای دعوت کودکان و نوجوانان به نماز به خصوص نماز جماعت باید به نیت خود توجه کنند. یعنی دانش آموز را به خاطر خدا به نماز فرا بخوانند نه به خاطر خودشان و نه به خاطر تعریف دیگران و یا چیزهای دیگر.

۲- والدین باید رفتارشان محبت آمیز باشد تا قلوب فرزندان را مسخره نمایند، زیرا هر اندازه پیوندهای عاطفی میان ایشان بیشتر باشد، همانند سازی ها افزون و افزونتر می شود.

۳- والدین و معلمان خود عامل به احکام دینی و واجبات باشند زیرا این بهترین روش آموزش از طریق والدین است. والدینی که خود با مساجد بیگانه اند نمی توانند در هدایت فرزندان به طرف نماز و مساجد مؤثر باشند.

۴- کودکان معمولاً فقط از پدر و مادر تأثیر می پذیرند و همین که بزرگتر شده و به سن نوجوانی می رسند و از پدر و مادر، فاصله می گیرند، معلمان و مربیان خود را به عنوان الگو می پذیرند، پس لازم است که پدر و مادر و اولیای مدرسه جوانان و نوجوانان را تحت کنترل داشته باشند و آنها را جذب خود و در نهایت جذب مساجد نمایند.

۵- راه دیگر برای هدایت فرزندان و جوانان به مساجد، آشنا کردن و ایجاد ارتباط بین آنها و روحانیت آگاه و متعهد می باشد. زمانی که الگوهای رفتاری محبوب کودکان و نوجوانان، با تعظیم و تکریم و با چهره ای مصمم و در عین حال گشاده و متبسم به نماز می ایستند و با خالق هستی سخن می گویند، کودکان و جوانان نه تنها از تماشای این حالت دچار سرور و احساس رضامندی می شوند، بلکه سعی می کنند با انگیزه ای فراوان این قبیل رفتارهای الگوهای خود را به خاطر بسپارند و اشتیاق به باز آفرینی آن حرکات داشته باشند.

بنابراین شایسته است که والدین و معلمان به همراه بزرگان مسجد و امام مسجد، همه ی تلاش خود را برای ایجاد و پرورش احساسات خوشایند در کودکان و نوجوانان، نسبت به مسجد مبذول دارند.

۶- والدین و معلمان توصیه های دینی به خصوص توصیه به شرکت در نماز جماعت را باید به گونه ای به دانش آموز داشته باشند که نشان دهند همیشه در محضر خالق جهانند. در محضر خدا از تندگویی، پرخاشگری عصبانیت و بی ادبی پرهیز نمایند و زمینه آزدگی روان حساس، ترد و شکننده ی نوجوانان را برای حضور در مسجد فراهم نمایند.

۷- سعی شود اولین نماز جماعت دانش آموزان نمازی مختصر و ساده باشد، زیرا در نمازهایی مثل نماز عید فطر که هم در فضای باز و زیر آفتاب است و هم طولانی است کودک ممکن است احساس خستگی کند و میل و انگیزه به تکرار را از دست بدهد.

۸- والدین و معلمان باید در خوشایند و جذاب ساختن محیط مسجد با عوامل مسجد همکاری نمایند زیرا جوانان به آراستگی ظاهر صحنه و مسجد اهمیت می دهند.

استفاده از رنگهای آرامش بخش، همچون آبی و نیلی و فیروزه ای بهره گیری از شیوه ساختار مبتنی بر طبیعت آفرینش، اشکال هلالی و قوسی در بنای مساجد جلوه خاصی به ساختار ظاهری آن می بخشد. زمانی که از همه مساجد مسلمین بوی خوش عطر و گلاب به مشام کودکان و نوجوانان می رسد همه وجودشان سرشار از احساسات زیبا و دوست داشتنی می گردد. لذا باید وضعیت اماکن مقدس، به گونه ای باشد که همه رهگذران و همسایگان در ساعات مختلف روز و شب، به هنگام عبور از نزدیکی آنها، با استشمام رایحه ای خوش، پی به وجود آن اماکن مقدس ببرند.

۹- والدین با تشریک مساعی تربیتی دهند تا جوانانشان به همراه معلمان آنها برای صرف ناهار یا شیرینی و شربت و یا پذیرایی های دیگر و اقامه نماز به مسجد بیایند زیرا در اینصورت رفتاری خوش تبدیل به خاطره ای خوشایند و به یاد ماندنی می شود. حتی می توان از صدا و سیما هم دعوت کرد تا از بچه ها تصویرهای بیاد ماندنی تهیه نمایند.

۱۰- بیان روایات، حکایات و قصه های جالب توسط والدین یا الگوهایی که برای جوانان جذابیت دارند.

۱۱- شرکت والدین و فرزندان و جوانان در نماز جماعت هنگام سفر و گردش کودکان و نوجوانان جوانان وقتی بارها و بارها والدین خود را می بینند که در خانه، سفر، گردش، میهمانی و غیره با شنیدن صدای اذان در جماعات شرکت می کنند، بی شک نگرش آنها نیز نسبت به اقامه ی نماز چنین خواهند شد.

۱۲- شرکت کردن والدین به همراه فرزندان در نماز جماعت هایی که در اماکن عمومی مثل پارکها، فرودگاهها، میدان های ورزشی و ... انجام می شود.

۱۳- والدین و معلمان الگوهای رفتاری موفق و شاخص در جامعه را به فرزندان خود بشناسانند مثل: اساتید دانشگاه، متخصصان، خلبانان و ... به خصوص هنگام شرکت این الگوها در نماز جماعت.

۱۴- علاق و برنامه های مورد علاقه فرزندان را در نظر بگیرند یعنی همان لحظه ی اقامه ی نماز اگر برنامه مورد علاقه جوان از تلویزیون پخش می شود والدین اصرار بر اقامه نماز نکنند زیرا ایجاد دلزدگی می کند.

۱۵- شرکت والدین و معلمان در نماز جماعت مدرسه برای تشویق فرزندان.

۱۶- والدین خود را بافته ای جدا از فرزندان ندانند هنگام نماز، اول خود آماده شوند سپس فرزند را دعوت کنند.

۱۷- والدین سعی کنند فرزندشان در برنامه های جذابی که در مسجد اجرا می شود مثل شعر، سرود، مقاله، حفظ سوره ای از قرآن و ... شرکت کنند.

۱۸- شرکت در نماز جماعت را با تشویق و تأیید همراه کنند البته روحیات افراد با هم دیگر متفاوت است بعضی تشویق مادی بعضی تشویق کلامی و بعضی تشویق معنوی را می پسندند در هر صورت تجربه نشان داده است همه ی انسان ها از کودک و نوجوان و جوان و پیر همه به تشویق نیاز دارند تا به انجام امری مداومت ورزند.

۱۹- جایزه دادن یکی دیگر از روشهاست. همانطور که در بانکها و سایر مؤسسات اقتصادی جوایزی تعیین می شود و افراد را به آن مؤسسه می کشاند، لازم است گاهی در مساجد هم، از این گونه برنامه ها، جهت تشویق جوانان انجام شود.

۲۰- والدین در تهیه لقمه ای که به فرزندشان می دهند، بسیار دقت نمایند، زیرا لقمه ای که از راه حرام به دست آید و به خورد فرزند رود، مانعی خواهد بود، برای نزدیک شدن انسان ها به خدا و اجرای احکام الهی.

۲۱- والدین باید اصل تدریج را رعایت کنند، و بچه ها را کم کم به مسائل دینی آشنا و علاقه مند نمایند.

۲۲- تسریع در آمادگی برای نماز و شرکت در جماعت برای اینکه بچه ها در والدین حس مسئولیت را ببینند و یاد بگیرند.

۲۳- القاء بعضی جملات سازنده و جهت دهنده توسط والدین: ما تو را به خاطر نماز خیلی بیشتر از وقتی که نماز نمی خواندی دوست داریم. خدا از آدم نماز خوان راضی است، ما هم از تو راضی هستیم.

۲۴- تنبیه هم باید در قالب نماز باشد، مثلاً چون پسر نماز خوانی هستی، یک فرصت دیگر به تو می دهم.

۲۵- والدین در حضور میهمانان و سایر اعضای خانواده از فرزند خود که در نماز جماعت شرکت کرده تعریف و تمجید کنند.

۲۶- ماهواره ها و اینترنت اگر توسط والدین تحت کنترل نباشد دیگر نمی توان توقع داشت، فرزند به نماز بایستد چه برسد به اینکه به نماز جماعت برود.

۲۷- والدین باید مشاورانی امین، ولایی و دینی برای فرزندان خود انتخاب کنند.

۲۸- رعایت اعتدال در همه ی موارد فوق الزامی است.

۲۹- رفتار صحیح کودک درباره نماز را تشویق و تقویت نماییم در ابتدا کودک را با شکل ظاهری نماز آشنا کنید و اگر کامل نخواند سخت نگیرید.

۳۰- در موقع انجام فعالیت های مورد علاقه ی کودک مثل (تماشای تلویزیون، ورزش یا بازی) او را دعوت به نماز خواندن نکنیم.

۳۱- موقع نماز یا دعا خواندن در حضور کودک گریه و زاری نکنید.

۳۲- به اولین ها توجه کنید و به کارهایی که برای اولین بار انجام می دهد کادو دهید مثل (اولین بار که به نماز توجه کرد، اولین بار که به سجده رفت و ...)

۳۳- عکس اقامه نماز شخصیت های معروف و مورد علاقه کودک مثل عکس یک فوتبالیست در حال اقامه نماز را در آلبوم عکس کودک قرار دهید.

۳۴- عکس کودک را در حال اقامه نماز گرفته، بزرگ کنید و قاب بگیرید و در اتاقش نصب کنید.

۳۵- نام کودکانی که به همراه پدر و مادر خود به مسجد برای اقامه ی نماز می روند را به او بگویید.

۳۶- محیط منزل را از محرک های دیداری و شنیداری مثل سجاده، مهر، زیاد کردن صدای اذان، وضو گرفتن در حضور کودک پر کنید.

۳۷- شکل ظاهری و رنگ سجاده را شاد و زیبا انتخاب کنید.

۳۸- از مهر های شکسته، کتیف و کهنه قرار دهید.

۳۹- در کنار اسباب بازی های کودک یک سجاده مهر و تسبیح تهیه کنید.

۴۰- نماز خواندن را برای کودک خردسال بازی گونه کنید.

۴۱- کارت هایی تهیه کنید که روی آن ها ارکان و واجبات نماز نوشته شده باشد.

۴۲- داخل سجاده کودک یک عطر کوچک یا اسباب بازی مورد علاقه اش را قرار دهید.

۴۳- موقع اقامه نماز کودک را بیوسید و از واژه های مثبت جهت تشویقش استفاده کنید.

۴۴- در مراسم به یاد ماندنی جشن تولد، عروسی ها و عقد ها و مهمانی های خانوادگی که همه شادمانند به نماز اشاره ای شود.

۴۵- والدین با چهره ی شاد، زیباترین لباس خود را برای نماز بپوشند تا کودک الگوگیری کند.

- ۴۶- خاطرات شخصیت های بزرگ، در مورد نماز را با زبان کودکان بیان کنید. مثل نقل داستان بوعلی سینا درباره ی حل مشکل خود هنگام اقامه نماز خواندن قصه های کودکان که به طور غیر مستقیم به نماز اشاره دارند.
- ۴۷- والدین از دستورات آمرانه برای نماز پرهیز کنند. جملات را به صورت بیان کنند: نمازت را خواندی؟ ولی نگویند نماز بخوان!
- ۴۸- شهید باهنر در یکی از سخنرانی هایش می فرماید: جوانی که در مقابل دستور والدین قرار می گیرد، نمی تواند تشخیص دهد و یا تصمیم بگیرد و لذا اراده اش از بین می رود. ۳۸.
- ۴۹- رعایت اعتدال در همه ی موارد فوق الزامی است.

نتیجه گیری:

نماز به خصوص به صورت جماعت بزرگترین دستور خداوند مهربان به بندگانش است تا از کار بستن به آن، در هر دو سرا، سرفراز و کام روا بوده باشند. نماز انسان را فرشته خو می کند زیرا که نمازگزار از همه بدی ها پاک است. نماز جماعت واسطه نزول برکات است و از آنجائیکه هر انسانی یک صفت یا بیشتر از اوصاف خوبی و کمالات انسانی را دارد و به فرض اگر یک انسان کامل باشد تا چه اندازه واسطه نزول برکات خواهد بود. بیائید دست به دست هم دهیم و نماز خواندن در جمع و به صورت گروهی را به فرزندانمان آموزش دهیم، برای این کار اول خودمان را بسازیم، بعد فرزندانمان را، که در نهایت جامعه را خواهیم ساخت و واسطه نزول برکات خواهیم شد، آن زمان است که می توانیم، امیدوار باشیم جوانانمان فریب دشمن و زرق و برق زندگی آنها را نمی خورند و افرادی خواهند بود تیزبین که به راحتی حق را از باطل تمیز می دهند و به خودباوری می رسند.

منابع و مأخذ

۱. افروز، دکتر غلامعلی. **نماز در کودکان و نوجوانان**. - تهران: انتشارات انجمن اولیاء و مربیان، ۱۳۸۶، ۴۲ص.
۲. جمعی از نویسندگان. **نماز و خانواده**. - تهران: انتشارات انجمن اولیاء و مربیان، ۱۳۸۷، ۱۳۵ص.
۳. رحمانی، طاهره. **روشهای صحیح ترویج نماز**. - قم: گلهای بهشت، ۱۳۸۴، ۱۲۰ص.
۴. سازمان آموزش و پرورش استان کرمان، معاونت پرورشی و تربیت بدنی. **درسهایی از نماز**. - قم: نسیم حیات، ۱۳۸۵، ۳۸۵ص.
۵. ستاد اقامه نماز معاونت تحقیق و تألیف. **نماز و تربیت**. - تهران: ستاد اقامه نماز، ۱۳۸۷، ۱۱۷ص.
۶. سید رضی. **نهج البلاغه**، حکمت ۲۵۲.
۷. شیخ الاسلامی، جعفر. **سیمای نماز در قرآن**. - تهران: رایکا، ۱۳۸۸، ۵۴ص.
۸. عزیزی، عباس. **سیمای نماز**. - قم: انتشارات صلا، ۱۳۸۷، ۱۶۰ص.
۹. قائمی، دکتر علی. **اقامه نماز در دوره کودکی و نوجوانی**. - تهران: انتشارات ستاد اقامه نماز، ۱۳۸۷، ۶۶ص.
۱۰. قرائتی، محسن. **پرتویی از اسرار نماز**. - تهران: مرکز فرهنگی درسهایی از قرآن، ۱۳۷۵، ۲۵۵ص.
۱۱. کریمی نیا، محمدعلی. **نماز حکایت ها و روایت ها**. - قم: نشر کوثر ادب، ۱۳۸۵، ۸۶ص.
۱۲. کلینی رازی، محمد ابن یعقوب ابن اسحاق. **فروع کافی**. - تهران: دارالنشر الاسلامی، ج ۱.
۱۳. مؤسسه آموزشی و پژوهشی قرآن کریم و نهج البلاغه تسنیم. **نماز و نهج البلاغه**. - کرمان: فانوس، ۱۳۸۹، ۱۱۲ص.
۱۴. متقی هندی، علاء الدین. **کنز العمال**، ج ۷.
۱۵. محمدی، محسن. **از نماز گزاری تا انس با نماز (۱)**. - قم: مرکز پژوهش های اسلامی صدا و سیما، ۲۰۰ص.
۱۶. مرحوم مجلسی (ره). **بحار الانوار**. - تهران: چاپ سنگی، ج ۷۷.

National Conference on the Third Millennium and Humanities

همایش ملی هزاره سوم و علوم انسانی

مرکز توسعه آموزشهای معین اوان

tmh2015.ir

شیراز خردادماه ۱۳۹۴

۱۷. موسی زاده، ابراهیم. **نماز و آثار آن در دوره جوانی**. - تهران: دفتر نشر و فرهنگ اسلامی، ۱۳۷۹، ۱۸۴ ص.

۱۸. نوری، میرزا حسین. **مستدرک الوسایل**. - قم: مؤسسه آل البيت، ج ۱.

۱۹. هاشمی نجف آبادی، سیدرضا. **مقامات عرفانی نماز در قرآن**. - تهران: ستاد اقامه نماز، ۱۳۷۸، ۱۶۰ ص.